

BRUG AF SOCIALE MEDIER

- at handle med etisk omtanke i sygepleje

Sygeplejeetisk Råd

BRUG AF SOCIALE MEDIER

- at handle med etisk omtanke i sygepleje

Copyright © Sygeplejeetisk Råd juni 2019. Alle rettigheder forbeholdes.

Layout: Mathias N Justesen

Tryk: Dansk Sygeplejeråd

Fotografisk, mekanisk eller anden form for gengivelse eller mangfoldiggørelse er kun tilladt med angivelse af kilde.

BRUG AF SOCIALE MEDIER

Sygeplejeetisk Råd

- at handle med etisk omtanke i sygepleje

BRUG AF SOCIALE MEDIER

- *at handle med etisk omtanke*

Sygeplejerskers og sygeplejestuderendes brug af sociale medier bør baseres på en kritisk refleksion over, hvorvidt konkret information bør videregives. Sygeplejeetisk Råd (SER) har udarbejdet denne vejledning med henblik på at støtte sygeplejersker og sygeplejestuderende, hvis eller når de kommunikerer via de sociale medier. Dokumentet indeholder en række etiske overvejelser, der begrundes i De Sygeplejeetiske Retningslinjer. Disse overvejelser kan være med til at understøtte handling med etisk omtanke, når sygeplejersker og sygeplejestuderende overvejer at dele holdninger, der har forbindelse til deres professionelle praksis.

Dette dokument er inspireret af ”EN ETISK KOMPASS för sjuksköterskor i sociala medier”, som er udgivet af Etiska rådet inom Svensk sjuksköterskeförening i 2017.

EN KRITISK TILGANG TIL BRUG AF SOCIALE MEDIER

Offentligt ansatte har langtrækkende ytringsfrihed og har ret til at kritisere og komme frem med deres mening, selvom kritikken skader arbejdsgiver i en vis udstrækning. SER mener, at de holdninger, sygeplejersker og sygeplejestuderende vælger at udtrykke gennem sociale medier, bør tage udgangspunkt i, at de normer, regler og værdier, der gælder ved et fysisk møde, også gælder, når kommunikation foregår på sociale medier. Forskellen er, at man i det fysiske møde er i en direkte relation med en anden person, der gør det muligt at se personen og aflæse, hvordan informationen modtages. Desuden kan det være lettere at præcisere eller korrigere uklarheder ved et fysisk møde, end når kommunikationen foregår via de sociale medier. En anden vigtig pointe er, at selv anonymiserede oplysninger kan afsløre en

patients eller pårørendes identitet. Information der indeholder beskrivelser af sted, sygdom, køn, alder osv., kan betyde, at udenforstående kan identificere, hvem det handler om. Endvidere er der risiko for, at den, som informationen vedrører, kan genkende sig selv. Dette kan i yderste konsekvens skade patienten og medføre manglende tillid til sygeplejerskers og sygeplejestuderendes faglige dømmekraft.

SYGEPLEJEETISKE RETNINGSLINJER OG SOCIALE MEDIER

Denne vejledning tager udgangspunkt i det sygeplejeetiske værdigrundlag, og vejledningen fremhæver derfor, hvilke etiske overvejelser sygeplejersker og sygeplejestuderende bør gøre sig, når de agerer på de sociale medier.

De Sygeplejeetiske Retningslinjer fremhæver, at sygeplejersker bør forholde sig kritisk og aktivt til situationer, hvor patientens selvbestemmelse og værdighed er truet. Det betyder, at sygeplejersker og sygeplejestuderende gennem de sociale medier kan være med til at gøre opmærksom på samfundsmæssige forhold, der f.eks. medvirker til at skabe ulighed i sundhed, eller på andre forhold i sundhedsvæsenet, som får betydning for den sygepleje, der kan tilbydes, og dermed for patientens velvære.

SER ønsker især at understrege betydningen af, at sygeplejersker og sygeplejestuderende tager ansvar for, at patienter med behov for sygepleje kan have tillid til og føle sig tryg ved, at sygeplejersker agerer ud fra et ønske om at sikre patientens integritet.

Ifølge De Sygeplejeetiske Retningslinjer har sygeplejersker et moralsk ansvar for at respektere menneskerettighederne og alle menneskers lige værd, hvilket betyder, at sygepleje skal udføres respektfuldt, uafhængigt af alder, hudfarve, tro, kultur eller etnisk baggrund, handicap eller sygdom, køn, seksuel orientering, nationalitet, politiske synspunkter eller social status. Dette bør også afspejles i sygeplejerskers og sygeplejestuderendes eventuelle udtalelser på sociale medier.

Samtidig skal sygeplejersker og sygeplejestuderende, gennem kritisk refleksion, bevidst medvirke til at opretholde og sikre egne og kollegers faglige integritet, når de agerer på sociale medier, også når/hvis de oplever at blive fristet til at udtrykke deres frustrationer. Denne bevidsthed har en etisk dimension, som eksempelvis indebærer *ikke* at acceptere krænkende eller anstødelige indlæg på sociale medier eller at dele uacceptable indlæg, som går imod De Sygeplejeetiske Retningslinjer.

SYGEPLEJERSKENS OG DEN SYGEPLEJE- STUDERENDES ANSVAR ER SÅLEDES, AT

- forholde sig aktivt og kritisk til sin egen adfærd på sociale medier
- handle som professionel rollemodel for kolleger
- overholde tavshedspligten ved aldrig at udtale sig om patienter på sociale medier, herunder aldrig at videregive oplysninger, som kan afsløre patientens identitet eller skade patienten
- handle i overensstemmelse med De Sygeplejeetiske Retningslinjer.

PATIENTENS BRUG AF SOCIALE MEDIER VED KONTAKT MED SUNDHEDSVÆSENET

Patienter eller pårørende, der skriver på nettet, udtaler sig ofte meget ærligt omkring deres situation. Som sygeplejerske og sygeplejestuderende kan det være svært at tage stilling til, hvor meget man skal/kan rådgive eller have indflydelse på patientens brug af sociale medier, og hvornår man skal gøre det. Der kan også være situationer, hvor patienter og pårørende kan have brug for råd om at være forsigtige med at sprede information om sig selv eller nærtstående. Sygeplejersker og sygeplejestuderende bør derfor være i dialog med patienter og pårørende om, hvorvidt de har overvejet, at det som publiceres på nettet vil være synligt for alle i al fremtid.

Patienter og pårørende har frihed til at skrive hvad de vil på nettet, så længe det ikke udgør en trussel eller kan opfattes som hetz mod en befolkningsgruppe. Loven giver des-

uden mulighed for, at en patient kan optage et møde med en professionel behandler, åbent eller skjult. Derimod er det ikke tilladt hemmeligt at optage et møde, hvor man ikke selv er deltager. Enkelte institutioner i sundhedsvæsenet kan dog have regler, som forbyder optagelser og fotografering i egne lokaler.

SER mener, at det er u hensigtsmæssigt, at sygeplejersker og sygeplejestuderende udveksler information privat på nettet med patienter eller deres pårørende. Det begrundes med, at sygeplejersker og sygeplejestuderende, der følger patienter på sociale medier og dermed får en særlig og ofte mere personlig viden om patientens overvejelser om sygdom, pleje og behandling, kan opleve at komme til at stå i etiske konflikter i det professionelle forhold mellem patient, sygeplejerske/sygeplejestuderende og andre behandlere.

DISKUTÉR, HVORDAN I FORHOLDER JER TIL BRUGEN AF SOCIALE MEDIER PÅ JERES ARBEJDSPLADS!

Eksempel 1

KIM BLIVER VEN MED EN PATIENT PÅ FACEBOOK

Kim er ny sygeplejerske på en afdeling. En dag spørger Oliver, som er patient på afdelingen, om Kim vil være ven med ham på Facebook. Oliver er meget syg, og hele afdelingen er optaget af ham og hans sygdom. Han er ung, og det er let at identificere sig med ham og tænke 'det kunne have været mig eller nogen, jeg kender'. Kim vil ikke have, at Oliver føler sig skuffet eller afvist, men han føler, at det overskrider en grænse at sige ja. Alligevel vælger Kim at sige ja til Oliver's anmodning.

Hvordan gør I på jeres afdeling?

Eksempel 2

SOFIE ER AKTIV PÅ SOCIALE MEDIER

Sofie er sygeplejerske på en akutmodtagelse. Hun er aktiv på sociale medier og fortæller ofte om sit arbejde. En dag læser du Sofies indlæg: "Venteværelset var allerede fyldt fra morgenstunden. Hverken antallet af stole eller af vores hænder rækker til at tage sig af alle. Kun de alvorligt syge burde få adgang! Er der ikke nogen der kan sige fra?! Til højre sidder en familie med små børn, der kører med legetøjscooter gennem afdelingen og ved siden af gamle – hvem er egentlig syg? – er det barnet, der leger eller de gamle, der sidder og venter?"

Hvordan kan du håndtere sådan et indlæg og reflektere med Sofie?

Det er vigtigt at diskutere fotografering, brug af Facebook, Twitter og Instagram i hele afdelingen. Samtidig er det vigtigt, at sygeplejersker og sygeplejestuderende kender de gældende retningslinjer på arbejdspladsen og

medinddrager dem i diskussionerne. SER håber desuden, at nærværende dokument med eksempler kan anvendes i diskussioner om etiske problemstillinger i forbindelse med brug af sociale medier på jeres arbejdsplads.

5 eksempler på situationer, hvor sociale medier spiller en rolle i relationen mellem patient og sygeplejerske

Eksempel 3

BLOGGENDE FORÆLDRE

En forælder til et barn på afdelingen har startet en blog – noget som forælderen fortæller til dig. En dag ser du, at der er lagt et foto på bloggen, hvor barnet vises i forbindelse med at det modtager kemoterapi, fulgt af denne tekst: ”Endnu engang denne gift i mit barns krop, jeg står ved siden af og kan intet gøre, hvem kan redde Anna?”

Hvordan bør sygeplejersken handle i denne situation?

Eksempel 4

KOLLEGA, DER YTRER SIN MENING PÅ FACEBOOK

Bente er visiterende sygeplejerske i kommunen og er i tæt kontakt med borgerne, når hun er i deres eget hjem og taler med dem om behov for hjælp i dagligdagen. Hun har lige besøgt en kvinde på 90 år, som pga. nedsat syn ikke længere kan udføre praktiske opgaver. Bente så på Facebook kort tid efter, at en yngre kollega havde skrevet, at hun havde prøvet at hjælpe denne kvinde med at rydde op, hvilket hun var blevet meget vred over. Kollegaen havde kaldt hende en ”roderøv” og fik straks en voldsom verbal reaktion fra den gamle dame. Kollegaen skriver, at de gamle kvinder ofte er rigtig trælse at besøge, og hun gider bestemt ikke de planlagte besøg hos netop denne dame.

Hvordan skal Bente reagere på disse oplysninger om en genkendelig borger?

Eksempel 5

PÅRØRENDE PÅ HOSPICE

Marie er sygeplejerske på et hospice, hvor hun er kontaktsygeplejerske for Mads og hans familie. Mads er døende, har en kone og to teenagebørn, der tilbringer meget tid sammen med deres far. En dag oplever Marie, at Mads' datter på 19 år tager billeder af sin sovende far og lægger dem på Instagram. Marie er i tvivl – skal hun blande sig eller sige det til pigens mor eller eventuelt til Mads? Marie er ret sikker på, at familien ikke har talt om denne situation.

Hvordan bør sygeplejersken handle i denne situation?

RELEVANT LOVGIVNING

Her følger henvisninger til den lovgivning, som berører rettigheder og begrænsninger i forhold til at udtrykke sig på sociale medier.

SUNDHEDSLOVEN

Sundhedslovens bestemmelse om tavshedspligt, videregivelse og indhentning af helbredsoplysninger mv. skal være med til at sikre, at sundhedspersoner iagttager tavshed om de forhold, de erfarer i forbindelse med en patientkontakt. Tavshedspligten er en patientret-tighed, som giver patienten krav på fortrolighed fra sundhedspersonens side og mulighed for at bestemme, om helbredsoplysninger må videregives.

www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=203757

DATABESKYTTELSES- LOVEN

Databeskyttelsesforordningen (GDPR) gælder for behandling af oplysninger om personer, dvs. fysiske personer, som foretages af offentlige myndigheder og af private virksomheder, for- eninger mv.

www.datatilsynet.dk/generelt-om-databeskyttelse/vejledninger-og-skabeloner/

www.datatilsynet.dk/media/6559/generel-informationspjece-om-databeskyttelsesforordningen.pdf

DE SYGGEPLEJE- ETISKE RET- NINGSLINJER

BAGGRUND

Sygeplejeetisk Råd blev nedsat ved Dansk Sygeplejeråds kongres i 1990. De første Sygeplejeetiske Retningslinjer blev vedtaget på Dansk Sygeplejeråds kongres i 1992. Retningslinjerne er revideret i 2004 og 2014.

De senest reviderede retningslinjer er opbygget med udgangspunkt i sygeplejerskens virksomhedsområde, sygeplejeetiske grundværdier og grundlæggende sygeplejeetiske principper, for til sidst at munde ud i generelle sygeplejeetiske retningslinjer, der kan anvendes i sygeplejerskers daglige arbejde.

De Sygeplejeetiske Retningslinjer er en beskrivelse af en professionsetik for sygeplejersker og bør til stadighed udvikles og afspejle ændrede samfundsforhold og lovgivning i relation til sygeplejerskers virkelighed og etiske udfordringer, samt medvirke til at udvikle professionen og værne om dens troværdighed og omdømme.

I retningslinjerne benævnes alle modtagere af sygepleje som patienter.

GRUNDLAG

De Sygeplejeetiske Retningslinjer er funderet i en grundlæggende forståelse af, at mennesket er

unik og har værdi i sig selv, lever i sammenhæng med sine omgivelser og tager ansvar for eget liv.

I De Sygeplejeetiske Retningslinjer er udgangspunktet, at enhver relation mellem patient og sygeplejerske bygger på tillid og respekt.

FORMÅL

De Sygeplejeetiske Retningslinjer er vejledende i forhold til etiske dilemmaer og problemstillinger, når de opstår i udøvelsen af sygepleje indenfor rammen af sygeplejerskens virksomhedsområde. Sygeplejerskens virksomhedsområder er: ”At udføre sygepleje, at formidle sygepleje, at lede sygepleje, at udvikle sygepleje”. Sygepleje har en såvel sundhedsfremmende, sundhedsbevarende og forebyggende som behandlende, rehabiliterende og lindrende karakter.

Retningslinjerne respekterer dansk lovgivning. De tager udgangspunkt i FN's Verdenserklæring om Menneskerettigheder fra 1948 og i International Council of Nurses' (ICN) Etiske kodeks for sygeplejersker fra 1953, senest revideret i 2012.

Retningslinjerne medvirker til at:

- fremme etisk refleksion i diskussioner og overvejelser blandt sygeplejersker

- fremme sygeplejerskers etiske dømmekraft med henblik på at udvikle faglig kvalitet
- støtte sygeplejersker i situationer, hvor der skal træffes valg
- sætte fokus på etiske dilemmaer og synliggøre etisk praksis.

I det følgende beskrives de sygeplejeetiske grundværdier, grundlæggende sygeplejeetiske principper og generelle sygeplejeetiske retningslinjer.

SYGEPLEJEETISKE GRUNDTVÆRDIER

Sygeplejersken har ansvar for at yde omsorg, i den hensigt at patienten oplever velvære.

Ansvar. Sygeplejersken har et ansvar fagligt, personligt, etisk og æstetisk, i forhold til de patienter, der har behov for sygepleje. Magtudøvelse kan kun forvaltes moralsk ansvarligt i solidaritet med den svage. I ansvaret ligger en forpligtelse til at yde omsorg.

Omsorg udspiller sig i relationen mellem mennesker, mellem sygeplejersken og patienten. I relationen møder sygeplejersken patienten, sanser mennesket og møder ham eller hende i en

forståelse båret af næstekærlighed. Heri ligger et moralsk princip om at handle sådan, at alle får samme muligheder for at leve det bedst mulige liv.

Velvære er en tilstand af at føle sig godt tilpas. Velvære kan være fra korte øjeblikke af lettelse, lindring og trøst, til langsigtet velvære, forstået som optimal sundhed og livskvalitet, hvor idealet er ”det gode liv”. Velvære betragtes som et overordnet mål med al sygepleje. Sygeplejen bidrager til at understøtte patienters egne tiltag for at opnå velvære.

GRUNDLÆGGENDE SYGEPLEJEETISKE PRINCIPPER

Til de sygeplejeetiske grundværdier ansvar, omsorg og velvære knyttes en række principper for udøvelsen af god etisk praksis:

- Respekt for selvbestemmelse – det vil sige, at den enkelte patient, såfremt det er muligt, bevarer magten over egen tilværelse og retten til at træffe egne valg.
- Anerkendelse af værdighed – det vil sige, at den enkelte patient anses som et unikt og uendeligt værdifuldt menneske.

- Hensyn til integritet – det vil sige, at den enkelte patients værdier, personlighed, væren, ønsker og mål i livet respekteres.
- Omhu for det sårbare liv – det vil sige, at den enkelte patient sikres beskyttelse og omsorg.

GENERELLE SYGEPLEJE-ETISKE RETNINGSLINJER

Udøvelse af god etisk praksis betyder, at sygeplejersken, med respekt for selvbestemmelse, skal:

- 1.1** fremme patientens selvbestemmelse
- 1.2** respektere patientens valg, herunder patientens ret til at fravælge selvbestemmelsesretten
- 1.3** fremme og respektere patientens ret til selvbestemmelse, uanset dennes individuelle værdier og livsmål, forudsat at det ikke krænker andres rettigheder og livsmål
- 1.4** sikre, at patienten modtager og forstår den information, der er nødvendig for at træffe valg. Information skal være tilpasset patientens ønsker og behov samt patientens livssituation

- 1.5** beskytte patienter, der ikke er i stand til at varetage selvbestemmelse.

Udøvelse af god etisk praksis betyder, at sygeplejersken, med anerkendelse af værdighed, skal:

- 2.1** gøre sygepleje tilgængelig for alle patienter, der har behov
- 2.2** varetage patientens tarv, så denne modtager pleje og behandling under hensyn til individuelle omstændigheder, behov og værdier
- 2.3** vedkende sig det faglige og personlige ansvar for egne vurderinger og handlinger, samt anvende et fagligt skøn, tage kritisk stilling og udvise mod og omtanke
- 2.4** reflektere over egen praksis samt reagere på etiske situationer og dilemmaer, som opstår for sygeplejersken selv, patienten, pårørende, professionen og samfundet
- 2.5** tage initiativ til og fremme et respektfuldt samarbejde, fagligt og tværfagligt, i alle dele af sundhedsvæsenet

2.6 udvise ansvar for at synliggøre de konsekvenser, som politiske prioriteringer kan få i sundhedsvæsenet.

Udøvelse af god etisk praksis betyder, at sygeplejersken, med hensyn til integritet, skal:

3.1 respektere patientens værdier og tro

3.2 yde sygepleje med udgangspunkt i patientens ønsker i forhold til fysiske, psykiske, sociale og åndelige behov

3.3 vise respekt for og yde omsorg for pårørende

3.4 gøre opmærksom på forhold, der fremmer eller hæmmer patientens sundhed.

Udøvelse af god etisk praksis betyder, at sygeplejersken, med omhu for det sårbare liv, skal:

4.1 medvirke til at beskytte og bevare liv og medvirke til at lindre lidelse

4.2 beskytte patienten mod krænkende handlinger, også i

situationer, som indebærer brug af tvang, tilbageholdelse eller anden rettilighedsbegrænsning

4.3 bistå til en værdig død og medvirke til, at udsigtsløs behandling afsluttes eller ikke iværksættes

4.4 udfordre love og instrukser, hvis de strider mod professionens etiske værdier

4.5 prioritere hensynet til patientens liv, integritet og ønsker, hvis der opstår uoverensstemmelser eller interessekonflikter i forbindelse med løsning af en opgave

4.6 værne om patientens liv og integritet i forbindelse med indførelse af nye metoder og ny teknologi.

BRUG SYGEPLEJEETISK RÅD I HVERDAGEN

Som medlem af Dansk Sygeplejeråd kan du spørge Sygeplejeetisk Råd, hvis du vil have hjælp til at bearbejde et etisk dilemma. Det kan være både større og mindre dilemmaer/problemstillinger.

Vi forsøger at svare på henvendelserne så hurtigt som muligt – nogle gange besvarer det enkelte medlem indenfor sit ”ekspert-område”, andre gange tager vi henvendelsen op på et af vores månedlige møder. Her drøfter vi henvendelsen ud fra vores etiske refleksionsmodel og De Sygepleje-etiske Retningslinjer. Andre gange inviterer vi spørgeren på besøg til vores møde eller tager telefonisk kontakt for at få uddybet detaljer i henvendelsen.

Vi sender altid vores svar og overvejelser til den, der har henvendt sig, og ofte spørger vi om lov til at lægge svaret på vores hjemmeside, så det kan gavne andre, der måske har stået i samme situation.

Du kan også opfordre Sygeplejeetisk Råd til at drøfte generelle sygeplejeetiske problemstillinger.

Sygeplejeetisk Råds medlemmer deltager i faglige arrangementer og debattmøder for sygeplejersker. Det kan være i forhold til et bestemt tema eller en mere generel undervisning i etik og sygeplejeetiske retningslinjer.

Rådets medlemmer honoreres for undervisning og oplæg efter Dansk Sygeplejeråds gældende takst.

PRAKTISKE OPLYSNINGER

Sygeplejeetisk Råds sekretær kan træffes på:

Tlf. 46954155 eller 31151555

E-mail: ser@dsr.dk

HJEMMESIDE

www.dsr.dk/ser eller

www.sygeplejeetiskraad.dk

Pjecer med sygeplejeetiske retningslinjer og årsberetninger kan fås ved henvendelse til Rådets sekretær eller downloades fra hjemmesiden.

